

Prof. Sakari Melander
23.10.2025

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Asia: **Hallituksen esitys (HE) 131/2025 vp** eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia (1102/2017) muun muassa siten, että alkoholiyhtiö Alko Oy:lle sekä alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan haltijoille mahdollistettaisiin alkoholijuomien verkkokauppa ja noutoon perustuvat vähittäismyyntitavat, kuten alkoholijuomien toimitus. Alkoholilakiin lisättäisiin myös alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevat säännökset.

Lausuntonani esitän kunnioittavasti seuraavan.

Esityksen arvioinnin valtiosääntöoikeudelliset lähtökohdat

1. Voimassa oleva alkoholilaki on säädetty eduskunnan perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 48/2017 vp). Eduskunnan käsiteltävänä on lisäksi ollut pitkälti nyt käsiteltävänä olevaa esitystä vastaava esitys (HE 173/2024 vp), josta perustuslakivaliokunta on antanut lausuntonsa (PeVL 58/2024 vp).

2. Tuolloin eduskunnan perustuslakivaliokunta katsoi, että silloin käsitelty esitys sen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevat perustelut mukaan lukien oli huolellisesti valmisteltu ja valiokunta katsoi voivansa tukeutua tuolloisen esityksen säätämisyjärjestyksen arvioinnissa tukeutua säätämisyjärjestysperusteluissa esitettyyn (PeVL 58/2024 vp, 2 kohta). Valiokunta kuitenkin kiinnitti huomiota esitykseen sisältyneen lakiehdotuksen 17 a §:n 2 momenttiin

lupaviranomaisen toimivallasta määrätä alkoholijuomien toimituslupaan ehtoja ja rajoituksia ja piti säännöstä liian avoimena. Valiokunnan lausuntokäytännön mukaan toimivallan liittämistä toimilupaan ehtoja tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (esim. PeVL 58/2024 vp, 2 kohta, PeVL 46/2016 vp, s. 3 ja PeVL 13/2014 vp, s. 2). Valiokunta antoi tässä merkitystä myös sille, että sääntelyn avoimuudella oli merkitystä hallinnollisen seuraamusmaksun määräämisedellytyksiin kohdistuvan täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksen kannalta ja katsoi, että sääntelyä oli syytä täsmentää (PeVL 58/2024 vp, 2 kohta).

3. Valiokunta on arvioinut alkoholin etämyyntiä vuoden 2018 alkoholilain säätämisen yhteydessä. Tuolloin valiokunta arvioi etämyyntiin liittyvää sääntelyä perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta (PeVL 48/2017 vp, s. 9).

4. Perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ydinsisällön mukaan rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU-tuomioistuimen käytännössä laillisuusperiaatteelle on annettu käytännössä vastaava ydinsisältö, jossa on korostettu rikossääntelyn ennustettavuutta eli sitä, että säännöksen sanamuodon perusteella voidaan ennakoida, mikä on rangaistavaa (ks. esim. PeVL 20/2022 vp, 11 kohta ja PeVL 12/2021 vp, 57 kohta ja niissä mainitut lausunnot).

5. Valiokunta katsoi, että tuolloin ehdotetun alkoholilain 32 §:n ja 90 §:n sekä rikoslain alkoholi-rikosta koskevan 50 a luvun 1 §:n muodostama kokonaisuus ei kieltänyt perustuslain 8 §:sn edellyttämällä tavalla käsiteltävänä ollen esityksen perusteluissa (HE 100/2017 vp, s. 92) esitetyn mukaisesti etämyyntiä yksityiseen käyttöön. Valiokunnan mukaan rangaistavuus oli rikoslaissa kytkeytyä alkoholin lainvastaiseen maahantuontiin, ei sitä vastoin ”etämyyntiin”. Valiokunnan mukaan ehdotetut säännökset ja niiden perustelut olivat epäselvässä suhteessa ja osin jopa ristiriidassa keskenään. Valiokunta katsoi, että jos tarkoituksena oli saattaa etämyynti rangaistavaksi, siitä tulee säätää perustuslain 8 §:n laillisuusperiaatteen täyttävällä rangaistussäännöksellä (PeVL 48/2017 vp, s. 9).

6. Käsiteltävänä olevan esityksen sisältämät lakiehdotuksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevat perustelut pohjautuvat pitkälti eduskunnan perustuslakivaliokunnan käsiteltävänä olleen esityksen (HE 173/2024 vp) vastaaviin perusteluihin. Siltä osin kuin käsiteltävänä olevan esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevat perustelut ovat sanotua esitystä vastaavat, lakiehdotuksen säätämisyjärjestystä on nähdäkseni perusteltua arvioida samoin kuin perustuslakivaliokunta on lausunnossaan 58/2024 vp (2 kohta) tehnyt, jäljempänä koeostosta todettu kuitenkin huomioon ottaen. HE:seen 173/2024 vp ei kuitenkaan sisältynyt etämyyntiä koskevaa sääntelyä, minkä vuoksi etämyyntiä koskevan ehdotetun sääntelyn arvioinnissa ei voida tukeutua perustuslakivaliokunnan sanotusta esityksestä antamaan lausuntoon.

Etämyyntiä koskeva ehdotettu sääntely

7. Etämyynti määriteltäisiin esityksen sisältämän lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 19 kohdassa. Sanotun kohdan mukaan alkoholijuoman rajat ylittävällä etämyynnillä tarkoitettaisiin myyntiä, jossa Suomeen sijoittautunut yksityishenkilö, joka ei harjoita itsenäistä taloudellista toimintaa,

on ostanut toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta kulutukseen luovutettuja alkoholijuomia, jotka myyjä tai joku tämän puolesta suoraan tai välillisesti lähettää tai kuljettaa Suomeen. Alkoholin etäostolla taas tarkoitettaisiin 3 §:n 1 momentin 21 kohdan mukaan ostoa, jossa yksityishenkilö hankkii alkoholijuomia toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta etäviestimen välityksellä valmisteverotuslain (182/2010) 74 §:ssä säädettyllä tavalla.

8. Esityksen (s. 93) mukaan alkoholilain mukaista etämyynnin määritelmää arvioitaisiin vastaavasti kuin valmisteverotuslain määritelmää. Tarkoitus on, että mikäli myyjä millään tavoin suoraan tai välillisesti avustaisi ostajaa tuotteiden lähettämisessä, kuljettamisessa tai kuljetuksen järjestämisessä, kysymyksessä olisi etämyynti. Esityksen (s. 93–94) mukaan etämyyntiä olisi, jos myyjä esimerkiksi sallisi verkkokauppansa mainostamisen kuljetusoperaattorin sivuilla tai jos alkoholijuomien myyjä olisi suoraan tai välillisesti markkinoinut alkoholijuomien kuljettamista Suomeen. Etämyyntiä olisi myös esimerkiksi tilanne, jossa kuljetusoperaattorin sivuilla on nähtävillä etämyyjän tietoja.

9. Esityksen sisältämän lakiehdotuksen 17 b §:n mukaan yli 2,8 tilavuusprosentti etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti Suomeen olisi sallittua. Säännöksessä säädettäisiin lisäksi etämyyntiin liittyvistä tietyistä etämyyjän velvollisuuksista.

10. Etämyynnin määritelmä vaikuttaa olevan vaikeasti hahmotettava ja jossain määrin keinotekoinen. Vaikka olennaiset erot etäoston ja etämyynnin välillä liittyvät verovelvollisuuden kohdentumiseen (HE, s. 94) ja vaikka kysymys vaikuttaa olevan ennen muuta EU-oikeuden kannalta merkityksellinen (etenkin EU-tuomioistuimen ratkaisu asiassa C-596/23, Pohjanri, EU:C:2024:1044), etämyynnin määritelmän vaikeaselkoisuudella on merkitystä myös yksilön perusoikeuksiin puuttuvan sääntelyn tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden kannalta, ottaen erityisesti huomioon, että etämyyntiä koskevan ehdotetun sääntelyn rikkominen voisi olla rikoslain (39/1889) 50 a luvun 1 §:ssä tarkoitettuna alkoholirikoksena rangaistavaa (HE, s. 130) (ks. myös KKO 2025:17, 12 kohta, jossa on todettu, että verotuksen alaan kuuluvissa säännöksissä tarkoitettulla kauko- ja etämyynnillä ei voida katsoa olevan sellaista vakiintunutta yleiskielistä ja oikeudellista merkityssisältöä, jota voitaisiin pitää tulkinnan lähtökohtana alkoholirikoksen tunnusmerkistön täyttymistä arvioitaessa).

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

11. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on edellä todetun mukaisesti alkoholilain aiemman kokonaisuudistuksen yhteydessä edellyttänyt, että jos tarkoituksena on saattaa etämyynti rangaistavaksi, siitä tulee säätää perustuslain 8 §:n laillisuusperiaatteen täyttävällä rangaistussäännöksellä (PeVL 48/2017 vp, s. 9). Nyt esityksessä ehdotetaan, että alkoholin etämyynti olisi lähtökohtaisesti sallittua. Toisaalta käsiteltävänä olevassa esityksessä (s. 130) on katsottu, että etämyyntiä koskevien ehdotettujen säännösten rikkominen voisi täyttää rikoslain 50 a luvun 1 §:ssä tarkoitettua alkoholirikoksen tunnusmerkistön.

12. Ehdotettua sääntelyä on näin arvioitava perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta.

13. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään asettanut edellytyksiä niin sanotun blankorangaistustekniikan käytölle, vaikka tällaista sääntelyä ei sinänsä ole pidetty

perustuslain kieltämänä. Laillisuusperiaatteeseen liittyvistä syistä blankorangaistussäätelyyn on ollut syytä suhtautua torjuvasti (esim. PeVL 63/2022 vp, 22 kohta, PeVL 12/2021 vp, 58 kohta, PeVL 10/2016 vp, s. 8, PeVL 31/2002 vp, s. 3, PeVL 15/1996 vp, s. 2/II ja PeVL 20/1997 vp, s. 3/II; alun perin PeVM 25/1994 vp, s. 8/I). Perusoikeusuudistuksen yhteydessä valiokunta on korostanut, että tällaisen blankosäätelyn suhteen tavoitteena tulee olla, että niiden edellyttämät valtuutukset ovat täsmällisiä, rangaistavuuden edellytykset ilmaisevat aineelliset säännökset ovat kirjoitetut rikossäännöksiltä vaaditulla tarkkuudella ja nämä säännökset käsittävästä normistosta käy ilmi myös niiden rikkomisen rangaistavuus sekä kriminalisoinnin sisältävässä säännöksessä on jonkinlainen asiallinen luonnehdinta kriminalisoitavaksi säädetystä teosta (PeVM 25/1994 vp, s. 8/I). Valiokunta on sittemmin pitänyt blankorikossäätelyn täsmentämistä myös edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelylle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä (PeVL 10/2016 vp, s. 8—9 ja PeVL 53/2018 vp, s. 3).

14. Esityksen perusteluissa (s. 130) katsotaan, että mikäli etämyyjä vastoin ehdotetun alkoholilain 17 b:n 1 momentin säännöstä itse kuljettaisi alkoholijuomat suoraan asiakkaalle ilman toimituslupaa, voisi menettely täyttää alkoholirikoksen tunnusmerkistön. Lisäksi jos etämyyjä ei huolehtisi ehdotetun 17 b §:n 1 momentissa säädetystä velvollisuudestaan merkitä toimitukseen sen sisältävän alkoholijuomaa, voisi tämä esityksen mukaan tulla rikosoikeudellisesti arvioitavaksi. On toisaalta huomattava, että viimeksi mainittu toiminta voi lakiehdotuksen 71 §:n 5 momentin mukaan tulla arvioitavaksi myös hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioituna tekona.

15. Esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta muutettavaksi rikoslain 50 a luvun 1 §:ssä tarkoitettua alkoholirikosta koskevaa säännöstä. Sanotussa rikoslain säännöksessä hyvin yleisellä tasolla luonnehditaan siinä rangaistavaksi säädettyjä alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisia tekoja. Säännöksessä ei viitata yhteenkään nimenomaiseen alkoholilain säännökseen. Koska alkoholirikosta koskeva säännös saa tosiasiallisen sisältönsä alkoholilaista, alkoholirikosta koskeva säännös on niin sanottu blankorangaistussäännös. Jos etämyyntiin liittyvä toiminta voi tulla jatkossa rikoslain 50 a luvun 1 §:ssä tarkoitettuna alkoholirikoksena rangaistavaksi, ehdotettu sääntely ei täytä perustuslain 8 §:ssä tarkoitettua rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamia vaatimuksia. Rikoslain 50 a luvun 1 §:ää olisi näin välttämättä täsmennettävä viitauksilla niihin alkoholilain säännöksiin, joiden rikkomisesta on kysymys, ja kuvaamalla laissa rikoksen tunnusmerkistötekijöitä ehdotettua tarkemmin (ks. PeVL 53/2018 vp, s. 3, jossa vastaavanlaista täsmentämistä on pidetty lakiehdotuksen säätämisjärjestyksen vaikuttavana). Edellä todetun suhteen merkitystä on annettava myös sille, että käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 19 kohdan mukainen etämyynnin määritelmä on epätasällinen ja tulkinnanvarainen, mikä entisestään lisää etämyyntiä koskevan ehdotetun sääntelyn ongelmallisuutta rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta.

16. Siltä osin kuin esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi alkoholilain 90 §:ssä tarkoitettua alkoholirikkomusta koskevassa säännöksessä määriteltyä rangaistavan käyttäytymisen alaa, esityksessä ehdotettu sääntely nähdäkseni kohtalaisesti täyttää blankorangaistussäätelylle asetetut vaatimukset. Lakiehdotuksen 90 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan rangaistavaa olisi lain 37 §:n 5 momentissa säädetyn muussa elinkeinotoiminnassa tapahtuvan luovutuskiellon rikkomisen. Sanotussa lainkohdassa viitataan asianmukaisesti sääntelyyn, josta rangaistavan käyttäytymisen aineellinen ala saa sisältönsä (joskin on huomattava, että lakiehdotuksen 90 §:n 2 momentin 1 kohdassa viitattaisiin 37 §:n 5 momenttiin, vaikka tarkoitus lienee säätää 37 §:n 6 momentin vastainen käyttäytyminen rangaistavaksi). Lakiehdotuksen 37 §:n 6 momentissa ei kuitenkaan erityisen selvästi määritellä sitä käyttäytymistä, joka on tarkoitus säätää rangaistavaksi, kun

momentissa 37 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyn määritellään koskevan myös muuta elinkeinotoimintaa kuin vähittäismyyntiä, toimitusta ja anniskelua. Esityksen säännöskohtaisten perustelujen (s. 104) mukaan tällä tarkoitettaisiin, että esimerkiksi etäostotilanteissa juomat luovuttava taho olisi velvollinen noudattamaan samoja luovutuskieltoja kuin esimerkiksi vähittäismyyntissä ja toimituksessa. Sääntelyä olisi tältä osin nähdäkseni syytä pyrkiä perustuslain 8 §:n asettamien vaatimusten vuoksi selventämään.

Hallinnolliset seuraamusmaksut

17. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa lausuntokäytännössä on katsottu, että vaikka perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamat sääntelyn täsmällisyyttä koskevat vaatimukset eivät sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, tarkkuuden yleistä vaatimusta ei voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa (esim. PeVL 46/2021 vp, 13 kohta, PeVL 9/2018 vp, s. 3, PeVL 39/2017 vp, s. 3, PeVL 2/2017 vp, s. 5, PeVL 15/2016 vp, s. 5, PeVL 10/2016 vp, s. 7 ja PeVL 57/2010 vp, s. 2/II). Tähän liittyen on huomattava, että valiokunta on käytännössään ulottanut blankorangaistussääntelyä koskevan käytäntönsä (PeVM 25/1994 vp, s. 8/I) koskemaan myös hallinnollisia seuraamuksia koskevaa sääntelyä (PeVL 10/2016 vp, s. 8).

18. Esityksen sisältämän lakiehdotuksen 71 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan lupaviranomainen voisi määrätä luvanhaltijan tai ilmoitusvelvollisen maksamaan vähintään 300 ja enintään 1000 euron seuraamusmaksun, jos alkoholijuomien toimituksessa on rikottu alkoholilain 5 luvussa tai 57 §:ssä luvanhaltijalle säädettyjä velvollisuuksia taikka 17 a §:n nojalla asetettuja ehtoja tai rajoituksia.

19. Lakiehdotuksen 71 §:n 1 momentin 8 kohdassa hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioitun käyttäytymisen ala on laaja sen kattaessa alkoholilain 5 luvussa säädettyjen velvollisuuksien rikkomisen kokonaisuudessaan kohdassa nimenomaisesti mainittujen 57 §:n ja 17 a §:n vastaisen toiminnan lisäksi. Vastaavanlainen laaja viittaus on kuitenkin voimassa olevan säännöksen 1 momentin 5 kohdassa vähittäismyyntiä koskien, minkä vuoksi ehdotettua sääntelyä voitaneen sen tietyn epätasällisyyden vuoksi kuitenkin pitää mahdollisena.

Toimilupasääntely

20. Eduskunnan käsiteltävänä aiemmin ollutta alkoholilakia koskevaa muutosesitystä (HE 173/2024 vp) eduskunnan perustuslakivaliokunta katsoi, että tuolloin ehdotetun 17 a §:n 2 momentin säännös lupaviranomaisen toimivallasta määrätä alkoholijuomien toimituslupa- ehtoja ja rajoituksia oli liian avoin. Viranomaisen toimivallan liittämällä toimilupa- ehtoja tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (ks. esim. PeVL 46/2016 vp, s. 3 ja PeVL 13/2014 vp, s. 2). Säännöksen avoimuudella oli valiokunnan mukaan erityistä merkitystä lakiehdotuksen mukaisen valvonnan täsmällisen määrittelyn ja 71 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaisen seuraamusmaksun määrittämisedellytyksiin kohdistuvan täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksen kannalta. Sääntelyä oli valiokunnan mukaan syytä täsmentää (PeVL 58/2024 vp, 3 kohta).

21. Käsiteltävänä olevassa esityksessä lakiehdotuksen 17 a §:n 2 momenttia on täsmennetty. Nähdäkseni momentti nyt ehdotetussa muodossaan täyttää eduskunnan

perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä tällaiselle sääntelylle asetetut tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset.

Valvontaviranomaisen koeostot

22. Esityksen sisältämän lakiehdotuksen 62 §:n 4 momentin mukaan toimivaltaisella viranomaisella olisi oikeus tehdä koeostoja, jos se on tarpeellista alkoholijuoman toimitusta koskevan valvontatehtävän hoitamiseksi. Toimivaltaisella viranomaisella olisi myös oikeus hyödyntää täysi-ikäisiä vapaaehtoisia koeostojen suorittamisessa. Vapaaehtoisia voitaisiin käyttää sellaisten alkoholijuomien koeostoissa, joita heillä on lain nojalla oikeus ostaa.

23. Esityksessä (s. 136) koeostoja ja vapaaehtoisten käyttöä perustellaan sillä, että tällainen toimivaltuus olisi välttämätön tarkoituksenmukaisen ikärajavaltvonnan mahdollistamiseksi alkoholijuoman toimituksessa. Esityksen mukaan eri toimijoiden olisi mahdollista pienellä vaivalla saada selville, että koeostoja tekevä on viranomaisen virkahenkilö, mikä vaikeuttaisi valvonnan asianmukaista suorittamista. Valvonnan tehokkuus on esityksen mukaan hyvin tärkeää varmistaa muun muassa lasten ja nuorten suojaamiseksi alkoholin aiheuttamilta haitoilta. Esityksen mukaan viranomaisella tulisi olla näin mahdollisuus hyödyntää valvontatyössä ja koeostojen tekemisessä vapaaehtoisia täysi-ikäisiä, mutta mahdollisesti nuorelta vaikuttavia henkilöitä.

24. Esityksessä (s. 136) katsotaan, että täysi-ikäisten vapaaehtoisten käyttäminen koeostoihin voidaan nähdä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisen vallan siirtämisenä muulle kuin viranomaiselle, mutta siinä kuitenkin todetaan, että koeoston suorittava vapaaehtoinen suorittaisi vain alkoholijuoman oston ja vastaanottamisen eikä osallistuisi viranomaisen suorittamaan valvontaan tai valvontaan liittyvän ratkaisun tekemiseen muulla tavoin.

25. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on arvioinut koeostoja koskevaa toimivaltuutta käsitellessään lakiehdotusta kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa (HE 23/2013 vp). Tuolloin valiokunta katsoi, että kysymyksessä on viranomaistoiminnan kannalta uudentyyppinen ja erikoislaatuinen toimivaltuus, minkä vuoksi esityksessä olisi tullut selkeämmin selostaa ja havainnollistaa, mitä koeostolla tarkoitetaan ja miten sitä voidaan käyttää. Valiokunta piti myös selvänä, että viranomainen ei voi koeostoja tehdessään millään lailla esimerkiksi yllyttää elinkeinonharjoittajaa lainvastaiseen tekoon (PeVL 14/2013 vp, s. 4/II).

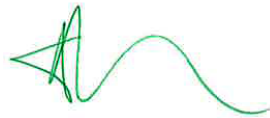
26. Ehdotettu sääntely merkitsee nähdäkseni erikoislaatuista toimivaltuutta, jolle esitetyt perustelut eivät käsiteltävänä olevassa esityksessä ole kaikilta osin erityisen vakuuttavia. Lisäksi ehdotettu sääntely jättää koeostotoimivaltuuden käyttämisen edellytykset väljiksi. Selväksi lähtökohdaksi olisi nähdäkseni asetettava, että lakiehdotuksen 62 §:n 4 momentissa tarkoitettu koeosto toteutetaan viranomaisen toimesta ja virkavastuulla. Sääntelystä tulisi myös käydä ilmi, missä tilanteissa ja millä edellytyksin vapaaehtoisia voidaan käyttää koeostojen suorittamisessa. Nyt ehdotetussa sääntelyssä ei aseteta tälle minkäänlaisia edellytyksiä, koska ehdotetun sääntelyn mukaan toimivaltaisella viranomaisella olisi ”oikeus hyödyntää” täysi-ikäisiä vapaaehtoisia koeostojen suorittamisessa.

27. Lisäksi on huomattava, että vaikka säännöksessä tarkoitettut vapaaehtoiset eivät osallistuisi viranomaisen suorittamaan valvontaan tai valvontaan liittyvään ratkaisuun muulla tavoin kuin koeoston toteuttamalla, varsinaisen koeoston suorittaminen on kuitenkin valvonnan ja myös

mahdollisen seuraamuksen määrittämisen kannalta varsin keskeinen toimenpide. Oletettavaa on, että nimenomaan koeosto suorittamalla saadaan hankittua sellaista selvitystä tai näyttöä, joka on keskeistä lakiehdotuksen 90 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua alkoholirikkomusta koskevassa asiassa, koska sanotun lainkohdan mukaan alkoholirikkomuksesta voidaan tuomita 37 §:n 1–3 momentissa säädetyn toimituskiellon rikkomisesta. Näissä voi olla kysymys muun muassa ikärajasääntelyn rikkomisesta.

28. Edellä todettu huomioon ottaen ja kun koeostossa nähdäkseni on edelleen kysymys erikoislaatuudesta ja suhteellisen harvinaisesta toimivaltuudesta, vapaaehtoisten käyttäminen tämänkaltaisen toimivaltuuden käyttämisessä tulisi suhtautua pidättyväisesti. Perustuslain 124 §:n sääntely myös huomioon ottaen perustellumpi sääntelyratkaisu nähdäkseni olisi, jos koeoston tekeminen olisi nimenomaan viranomaiselle säädetty toimivaltuus, jolloin myös varmistettaisiin, että tällainen valvontatehtävän suorittamisen kannalta keskeinen toimivaltuus toteutettaisiin virkavastuulla. Lisäksi olisi nähdäkseni harkittava, olisiko koeostotoimivaltuus syytä kohdentaa nimenomaan ikärajavälön suorittamiseen alkoholijuomien toimituksessa. Esiityksen perustelujen mukaan toimivaltuutta tarvittaisiin nimenomaan tässä tarkoituksessa, mutta lakiehdotuksen 62 §:n 4 momentin mukaan koeosto on mahdollinen alkoholijuoman toimitusta koskevan valvontatehtävän hoitamiseksi. Sääntelyä saattaisi olla tässä suhteessa syytä rajata täsmällisemmin sen tarkoitukseen liittyväksi.

Helsingissä 23.10.2025

Sakari Melander
rikosoikeuden professori